

Investigating the Ethical Conflict of Sportsmanship with Interests in Sports Competitions

Mustafa Sharifi,¹ Hadi Sadeghi,² Tahera Nedaei³

Article info	Abstract
<p>DOI: 10.30470/er.2024.2001830.1213</p> <p>Original Article</p> <p>Submission History: Received: 21/03/2024 Revised :05/04/2024 Accepted: 18/04/2024 Published: 02/05/2024</p> <p>Authors' Contribution: Mostafa Sharifi: Collecting data, Study concept and design, analysis and interpretation of data, drafting of the manuscript, critical revision of the manuscript for important intellectual content, reading and confirming the last version of manuscript. Hadi Sadeqi: Analysis and interpretation of data, statistical analysis. Tahera Nedaei: Dissertation advisor professor: reading and confirming the last version of manuscript.</p> <p>Conflict of Interests/Funding: The authors declare no conflict of interest and no financial supporter.</p> <p>Extracted from Dissertation: The article is extracted from doctoral thesis, titled "Moral Conflicts in Championship Sports with Islamic Approach."</p>	<p>In the realm of sports, a significant discourse revolves around the conflict between sportsmanship and the interests resulting from victory. This article evaluates the behavior of Pedro Zaballa in refraining from scoring a goal due to a collision with a rival in a football match. To assess the righteousness or wrongfulness of Pedro Zaballa's sportsmanlike behavior in disregarding the team's interests, we need for an evaluative criterion. Various moral theories, including those grounded in self-interest and utilitarianism, have been scrutinized for their applicability in assessing acts of kindness. Nonetheless, a definitive solution, devoid of inherent flaws in delineating ethical obligations, remains elusive. By engaging the perspectives of Muslim scholars, juxtaposed with arguments from both proponents and detractors of Zaballa's behavior, the principles of jurisprudential conflict resolution based on priorities and the identification of the most important obligation determine the duty of the moral agent. The rule of precedence of the more important over the important and the rule of priority of repelling harm over attracting benefit are the ways to identify the most important obligation and moral duty. Based on this, the professional duties and team interests are crucial, and consequently, Zaballa's ethical duty is to score a goal, which also averts harm. Failure to score a goal, due to ethical values of benevolence and ethical action, is not a moral obligation; it is akin to pardoning a murderer by the victim's family. Therefore, it cannot be recommended to others in similar situations.</p> <p>Keywords: Sportsmanlike Ethics, Interference, Ethical Conflict, Interests, Sports Competitions.</p>

1. **Corresponding Author**, Ph.D. Student of Islamic Ethics Education, Quran and Hadith University, Qom, Iran.

msh94@chmail.ir

2. Professor of Islamic Ethics Education, Quran and Hadith University, Qom, Iran. Sadeqi.hadi@gmail.com

3. Associate Professor, Department of Sports Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Qom University. tahereh-nedaei-74@yahoo.com

Introduction

At times, athletes find themselves in a situation where they must choose between two conflicting behaviors. In the football match between Real Madrid and Sabadell in 1969, when the ball was sent to Pedro Zaballa, the right midfielder of the Sabadell team, and he found himself in a scoring position, the Real Madrid's defender and goalkeeper collided violently and both fell unconscious to the ground. Without any hesitation Zaballa kicked the ball off the field thus giving up a victory. (Tājbaksh, 1395, p. 49) His action caused a conflict between the interests of the team and sportsmanship, while the choice of either side in the conflict negates the other party. In such a situation, what is the moral agent's duty from the perspective of rule-consequentialists and Islam?

The Relationship between Sportsmanlike Ethics and Law in Sports

Sports have evolved by adhering to mandatory and inhibitory laws, fostering growth and development. A comprehensive law that ensures the integrity of athletes' behavior and encompasses the utmost justice is achieved when considering ethical values. Since laws do not have the capacity to encompass all moral virtues, adherence to values beyond laws is necessary. Pedro Zaballa's action in refraining from scoring a goal was not against the law but synonymous with lawlessness, and from a legal perspective, it is considered neither prohibited nor obligatory. Zaballa's role as the right midfielder is to convert the position into a goal, and on the other hand, he is free to choose the right behavior based on his beliefs. Zaballa's behavior is characterized by sportsmanship, transcending laws, embodying justice, and respecting the rights of others. It is a game played with a spirit of forgiveness, benevolence, and in accordance with human dignity.

Sportsmanship versus Normative Theories

With the occurrence of ethical conflicts in competitions, the athlete is forced to choose one side of the conflict. The right choice requires a criterion for valuing moral action, taking into account the good of individuals. In the context of ethical conflict, Pedro Zaballa's behavior has been illuminated through three perspectives of self-interest, utilitarianism, and altruism, where these theories which highlight the calculation and determination of greater good and its prevalence on each side of the conflict (Holmes, 1385, pp.142-145) and, consequently, provide a proper criterion for valuation are faced with challenges such as internal contradictions (Lafollette, 2013, p.55), non-generalizability (Palmer, 1388, p.80), and ambiguity of ethical principles (Williams, 1973, pp.100-110). Adhering to these perspectives leaves no room for consultation and judgment regarding the rightness or wrongness of Zaballa's behavior (Frankena, 1392, pp.54-58). Therefore, a comprehensive and flawless solution has not been reached, and alternative solutions need to be explored.

Ethical Conflict or Jurisprudential Conflict

Ethical conflict when presented to the science of legal theories (‘Ilm uṣūl al-fiqh) has the closest affinity to the discussion of conflict of principles (tazāhum al-uṣūl). Determining the duty of the moral agent requires unraveling the complexities of the issue in order to resolve the conflict. Faced with two irreconcilable obligations, Pedro Zaballa’s conduct led to arguments both for and against it.

Proponents of Zaballa's conduct believe that prioritizing the ethical imperative in attending to the injured is a justified expectation. He stopped the game to draw the attention of the referees and for faster medical attention. In this view, the health of individuals is more important than gaining an advantage, and ethical values are more valuable and take precedence over rules. Moreover, victory is valuable only when the game is played in equal and fair settings.

Opponents of Zaballa's behavior believe that the obligation to score a goal is in accordance with the rules of sportsmanship and is fair, and any other choice is contrary to the interests of the team. On the other hand, the decision to stop the game is delegated to the referee of the match because there may be an intention to deceive or feign injury. Not scoring a goal does not benefit the injured, but rather means imposing personal opinion on the team, which is wrong. In this case, which of these two obligations is a duty?

The Approach of Islamic Scholars in Resolving Ethical Conflicts

In Islamic thought, the criteria for evaluating actions and the ultimate goal in sports go beyond the worldly system, and considerations such as sportsmanship have changed the decision-making equations. Pedro Zaballa, by refusing to score a goal, went beyond the rules of sportsmanship and resorted to the rules of unwritten ethical values, turning to fair play. But is it his duty to follow the rules or to play fair? By analyzing the conflict rationally based on the theories of Islamic jurisprudence, one can determine which obligation is the duty of the moral agent. Based on the jurisprudential principles of prioritization in the discussion of conflict, several arguments have been made as follows:

A) In the case of making a choice between the more important and the important, reason dictates the precedence of the more important (al-Wā’iz, 1420, vol.3, p.361) because prioritizing the important obligation over the more important leads to the loss of benefit and is reprehensible (Ākhūnd Khurāsānī, 1424, p.507). Pedro Zaballa's professional duty was to score a goal, and his refusal to do so on the grounds of fair play ethics means a breach of duty. In the conflict between fulfilling a duty and fair play, fulfilling a professional duty is more important and should take precedence. Therefore, Zaballa's duty is to score a goal.

B) Repelling harm takes precedence over acquiring benefit (Ākhūnd Khurāsānī, 1424, p.214) as evidenced by the hadith "Avoiding sins is better than acquiring good deeds" (Laythī Wāsiṭī, 1376,

p.125) inasmuch as repelling harm is more important than acquiring benefit. Zaballa's failure to score a goal due to his disregard for his duty and the interests of the team leads to harmful consequences; on the other hand, the benefit of not scoring a goal is due to fair play ethics and adherence to ethical values. In the conflict between repelling harm and acquiring benefit, Pedro Zaballa's duty is to score a goal to repel harm by scoring.

C) Finally, scoring a goal by Zaballa is a professional, legal, and rightful act that he is obligated to do based on moral obligation. While not scoring a goal is not a duty or moral obligation, but rather an unnecessary act of kindness, a method of sportsmanship transcending rules. It is akin to the pardon granted by the victim's family regarding the punishment of a murderer, which, while an ethical act, is not a moral duty. Therefore, one cannot compel others to behave like Pedro Zaballa in similar situations unless society accepts such behavior as an ethical act.

Conclusion

In the conflict between sportsmanship and interests, as demonstrated in Pedro Zaballa's conduct, from egoistic, utilitarian and altruistic perspectives, a comprehensive and flawless solution has not been achieved, and it seems that these perspectives have problems in calculating and identifying the greater good and consequently providing the correct standard of valuation. Therefore, an examination of the issue of the conflict was undertaken from the perspective of the scholars of Islamic jurisprudence. By obtaining the preferences and determining the degree of obligation of the parties to the conflict, the arguments of both proponents and opponents of Zaballa's move were evaluated, and the obligation of the most important as the duty of the moral agent was chosen.

Based on the rules prevailing in 'Ilm al-Uṣūl when a conflict arises a) in the case of making a choice between the most important and the important, the most important takes precedence. Professional duties and team interests are more important than fair play ethics. Therefore, Zaballa's duty is to score the goal. b) Averting harm takes precedence over gaining benefit, and Zaballa's duty is to score a goal and avert harm. The only justification for Zaballa's behavior, due to the unfairness of continuing the game, is an unnecessary act of kindness. Therefore, it cannot be recommended to others as a moral duty in similar situations.

References

- Al-Wā'iz, Sayyid Muḥammad Sarwar. (1420 AH). *Miṣbāḥ al-Uṣūl*. Qom: Maktabah al-Dāwarī.
- Al-Zubaydī, Sayyid Murtaḍā. (1414). *Tāj al-'Arūs min Jawābir al-Qāmus*. Beirut: Dār al-Fikr, 1st edition.
- Armstrong, Walter C. (1382). *Ethical Dilemmas*. translated by Aḥmad Ḥusayn Sharīf. Qom: Imam Khomeini Institute; in the collection of Articles on Moral Philosophy from Baker Encyclopedia, a group of translators.
- Atkinson, R.F. (1370). *Philosophy of Ethics*. translated by Suhrāb 'Alawī Niā, Tehran: Markaz-e Tarjomeh va Nashr-e Ketab.
- Bentham, Jeremy. (1998). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Prometheus Books.
- Boxill, Jan. (2003). *The Ethics of Competition, Sport Ethics*. Publisher: (First Edition). Black well.
- D' Agostino, F. (1981). 'The ethos of games. *Journal of the philosophy of sport*, 8: 7-18.
- Fādīl Tunī, Muḥammad Ḥusayn. (1412). *Al-Wāfiyah fī Uṣūl al-Fiqh*. Research by: Muḥammad Ḥusayn Raḍavī. Qom: Isma'iliyah Institute, Islamic Thought Assembly.
- Farāmarz Qarāmalikī, Aḥad. (1397). *Professional Ethics*. Tehran: Majnūn Publications, 12th edition.
- Feldman, L. B. (1986). A review of Harris and Colheart's *Language Processing in Children and Adults*. language and speech.
- Frankena, William K. (1392). *Moral Philosophy*. Translated by Hādī Ṣādiqī. Qom: Ṭāhā Publications.
- Freezell, R. (1986). *Sportsmanship Journal of the Philosophy of Sport*, 13, 1-13.
- Holmes, Robert L. (1385). *Foundations of Moral Philosophy*. Translated by Mas'ūd 'Ulyā. Tehran: Qaqanūs.
- Ibn Manẓūr, Muḥammad ibn Makram. (1414). *Lisān al-'Arab*. Beirut: Dār al-Turāth al-'Arabī. vol. 4, 3rd edition.
- Iḥsānī, Muḥammad; Shujay', Riḍā. (1392). *Ethics in Sports with a Philosophical Approach*. Tehran: Research Institute of Physical Education and Sports Sciences.
- International Committee for fair play. (2014). *The Essence of Fair Play*. Available at: <http://www.fairplayinternational.org/fair-play/the-essence-of-fair-play>. VDFEO7CUeSP.
- International Olympic Committee. (2013). *Olympic Charter*. Published by the International Olympic Committee, pp1-105.
- Islami, Muḥammad Taqī and others. (1389). *Applied Ethics: Challenges and New Explorations in Practical Ethics*. Qom: Research Institute of Culture and Islamic Sciences, 3rd edition.
- Khabīrī, Muḥammad. (1387). *Applications of Psychology in Football Coaching, with an Approach to Sports Ethics*. Tehran: Tehran University Press.

- Lafollete, Hugh. (2013). Wiley Blackwell. *The International Encyclopedia of Ethics*, "Egoism" by Richard Fumerton, volume III.
- Laythī Wāsiṭī, ‘Alī ibn Muḥammad. (1376). *Uyūn al-Ḥikam wa al-Mawā‘id*. Edited by: Ḥusayn Ḥusaynī Birjandī. Qom: Dār al-Ḥadith.
- Lemmon, Edward J. (1962). Moral Dilemmas, *The Philosophical Review*, 71 (2): 139-158.
- Loland, Sigmund. (1388). *Ethics and Fair Play in Sports*. Translated by Karīm Ṣāliḥzāda. Tehran: Dunyāyi Ḥarakat Publications.
- Miṣbaḥ Yazdī, Muḥammad Taqī. (1387). *Ethics in the Quran*. Research and writing by Muḥammad Ḥusayn Iskandarī. Qom: Imam Khomeini Educational and Research Institute; 6th edition.
- Nā’īnī, Muḥammad Ḥusayn. (1417). *Fawā’id al-Uṣūl*. Qom: Islamic Publications Office, 6th edition.
- Palmer, Michael. (1390). *Moral Issues*. translated by ‘Alī Riḍā Āl Būya, Tehran: Organization for the Study and Compilation of Humanities Books of Universities (SAMT) and Research Institute of Islamic Sciences and Culture.
- Rachels, James. (1392). *Elements of Moral Philosophy*. translated by Maḥmūd Fattāḥī and ‘Alīriḍā Āl Būya. Qom: Research Institute of Islamic Sciences and Culture.
- Ramadan Sa‘d, Abū al-Sa‘ūd; Nabīl Ibrāhīm. (1994). *Mabādī al-Qānūn al-Maṣrī wa al-Lubnānī*. Beirut: Dār al-Jāmi‘iyya.
- Ruḥānī, Muḥammad Ṣādiq. (1412). *Zubdah al-Uṣūl*. Qom: Imam Ṣādiq Institute.
- Sajjādī, Naṣrullāh, (1386). *The Hero of Life, the Hero of the World*. Tehran: International Federation of Zurkhaneh Sports, National Olympic Committee of the Islamic Republic of Iran.
- Tājbaksh, ‘Alī, (1395). *Ethics in Sports*. Qom: Daftar Nashr Ma'arif, 1st edition.
- Williams, Bernard. (1966). *Consistency and Realism. Proceedings of the Aristotelian Society*. London, England, Supp 40:1- 22.
- Williams, Bernard. (1973). *Problems of the Self*. Cambridge University press.
- Ākhūnd Khurāsānī, Muḥammad Kāzīm. (1424 AH). *Kifāyah al-Uṣūl*. Qom: Islamic Publications Institute, 8th edition.

تأملات اخلاقی

دوره پنجم، شماره دوم (پیاپی ۱۸)، تابستان ۱۴۰۳، صفحات ۱۲۷-۱۴۶.

شاپا الکترونیکی: ۱۱۵۹-۲۷۱۷/شاپا چاپی: ۴۸۱۰-۲۶۷۶

<https://jer.znu.ac.ir>

تأملات اخلاقی

نشریه علمی دانشگاه زنجان

بررسی تعارض اخلاق جوانمردی با منافع در مسابقات ورزشی

مصطفی شریفی^۱، هادی صادقی^۲، طاهره ندایی^۳

چکیده

اطلاعات مقاله

از مباحث مهم در حیطه ورزش، تعارض اخلاق جوانمردی با منافع حاصل از پیروزی است. این نوشتار با رویکرد تحلیلی - کاربردی به ارزیابی رفتار پدرو زابالا در استتکاف از گل زنی به سبب تصادم رقیب در بازی فوتبال پرداخته است. اخلاق جوانمردی فراتر از قوانین و تجلی فضایل انسانی در گستره ورزش است. جهت ارزیابی، درستی یا نادرستی رفتار جوانمردانه پدرو زابالا و نادیده انگاشتن منافع تیم، نیاز به معیار ارزشگذاری است. معیار ارزشگذاری فعل اخلاقی در نظریات خودگروی، سودگروی و دیگرگروی با عنایت به افراد دریافت کننده خیر بررسی گردید؛ اما راه کار جامع و عاری از نقص در تشخیص وظیفه اخلاقی به دست نیامد. در عرضه تعارض اخلاقی بر اندیشه علمای اسلام، با توجه به ادله موافقان و مخالفان رفتار پدرو زابالا، قواعد اصولی تراحم به واسطه مرجحات و تشخیص الزام اهم (مهم تر)، وظیفه فاعل اخلاقی را معین نمود. قاعده تقدم اهم بر مهم و قاعده اولویت دفع مفسده بر جلب منفعت، راه شناخت الزام اهم و وظیفه اخلاقی است. براین مبنا وظایف شغلی و منافع تیم امر مهم تر و گل زدن دفع مفسده است؛ در نتیجه وظیفه اخلاقی پدرو زابالا گل زدن است. قصور در گل زدن، به دلیل ارزش های اخلاقی (غیر منصفانه بودن ادامه بازی)، احسان و فعل اخلاقی است نه وظیفه اخلاقی، مانند بخشش قاتل توسط اولیای دم. از این رو نمی توان آن را در موقعیت های مشابه به دیگران توصیه نمود.

DOI:10.30470/er.2024.2001830.1213

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۰۲

تاریخ اصلاح: ۱۴۰۳/۰۱/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۳۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۲/۱۳

نقش نویسندگان

مصطفی شریفی: ایده پرداز اصلی مقاله، جمع آوری داده، نگارش اولیه و نهایی مقاله، تحلیل و نقادی، انجام اصلاحات، خوانش و تأیید نهایی مقاله.
هادی صادقی: تحلیل و نقادی، ذکر پیشنهادات و نکات اصلاحی.
طاهره ندایی: انجام اصلاحات مقاله.

حمایت مالی و تعارض منافع

مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

استخراج

این مقاله متخذ از رساله دکتری با عنوان «تعارضات اخلاقی در ورزش قهرمانی با رویکرد اسلامی و نگاه موردی به ورزش رزمی جودو»، دانشجو: مصطفی شریفی، استاد راهنما: هادی صادقی، استاد مشاور: طاهره ندایی، دانشگاه قرآن و حدیث قم است.

واژه های کلیدی: اخلاق جوانمردی، تراحم، تعارض اخلاقی، منافع، مسابقات ورزشی.

۱. نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری، مدرسی معارف اسلامی، اخلاق اسلامی، دانشگاه قرآن و حدیث قم، قم، ایران، msh.94@chmail.ir

۲. استاد گروه مدرسی معارف گرایش اخلاق اسلامی، دانشگاه قرآن و حدیث، قم، ایران، Sadeqi.hadi@gmail.com

۳. دانشیار گروه تربیت بدنی، دانشکده ادبیات علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران، tahereh-nedae-74@yahoo.com

مقدمه

میدان‌های ورزشی از اجتماعات بزرگ و تأثیرگذار در فرهنگ جامعه است و کمتر کشوری را می‌توان یافت که به این عرصه ورود نکرده باشد. ورزش قهرمانی به لحاظ اهمیت و کسب عنوان، موجب بروز رفتارهای گوناگون است و به اعتقاد فلدمن^۱ ورزش آمیزه‌ای از تضاد و آزمون است (Feldman, 1986, p.13). در مواقعی که ادامه مسابقه به نفع رقیب است، ورزشکار باید تصمیم بگیرد که ملزم به رقابت یا پیروزی است. تصمیم‌گیری در این مورد منوط به این مسئله مهم است که آیا ورزشکار بودن و وظایف اخلاقی در ورزش اهمیت دارند یا نه و تنها رقابت مهم است؟

گاهی ورزشکار در موقعیت انتخاب بین دو رفتار متعارض قرار می‌گیرد که یکی اخلاقی و دیگری بامنفعت است. در نوامبر ۱۹۶۹ تیم فوتبال رئال^۲ با تیم سابادل^۳ بازی کرد^۴ و تا دقیقه ۵۱ هر دو تیم مساوی بودند. هنگامی که توپ برای پدرو زابالا^۵، هافبک راست تیم سابادل، ارسال شد و او در موقعیت گل‌زنی قرار گرفت، مدافع و دروازه‌بان تیم رئال با یکدیگر برخورد شدید کرده و هر دو بیهوش روی زمین افتادند. در این شرایط پدرو زابالا، بدون لحظه‌ای درنگ توپ را عمداً به خارج از زمین فرستاد (تاج‌بخش، ۱۳۹۵، ص ۴۹). حرکت پدرو زابالا سبب تعارض بین منافع (تلاش برای پیروزی) و الزامات اخلاق جوانمردی (توجه به مصدوم) گردید که گزینش هر طرف از تعارض نافی طرف دیگر است. بر چه مبنایی پدرو زابالا اجازه دارد با انتخاب اخلاق جوانمردی منافع خود و تیم را نادیده بگیرد؟ سوال مهم این است که از دیدگاه غایت‌گرایان قاعده‌نگر و اسلام در چنین موقعیتی وظیفه فاعل اخلاقی چیست؟

هدف از پژوهش حاضر، عبور از تعارضات با ارائه راه‌کار و ارتقای سطح اخلاق در گستره ورزش است. اسلوب عقل توسط قواعد اصولی تراحم، با استحصال معیار ارزشگذاری جهت تشخیص وظیفه، به اصلاح اندیشه و رفتار پرداخته و فاعل اخلاقی را از بلا تکلیفی می‌رهاند. تشخیص وظیفه در تعارض اخلاقی در حیطه اخلاق هنجاری صورت می‌پذیرد.

دیباچه تعارض اخلاقی به حبس سقراط و دو استدلال متعارض، از سوی او در نادرستی نقض قانون و گریز از زندان و از سوی شاگردانش در جهت ضرورت بقای او برای ارشاد مردم یونان، باز می‌گردد (فرانکنا، ۱۳۹۲، ص ۲۰). در نیمه دوم قرن بیستم با ورود لیمن و ویلیام در این حوزه، مباحث تعارض اخلاقی جانی دوباره یافت و در میان اندیشمندان فلسفه از جهات مختلف با طرح پرسش‌های نوین مورد توجه قرار گرفت (See: Williams, 1966, pp.1-22; Lemon, 1962, pp.58-139).

3. Feldman

2. Real

3. Sabadell

۴. تیم فوتبال رئال در مادرید پایتخت اسپانیا و تیم سابادل واقع در بارسلون اسپانیا است.

5. Pedro Zabola

۱. مفاهیم

اخلاق در لغت برگرفته از واژه «خُلُق» به معنای سجایا و منش های پایدار درونی پسندیده یا زشت است (ابن منظور، ۱۴۱۴، ج ۴، ص ۱۹۴؛ الزبیدی، ۱۴۱۴، ص ۲۳۷). تزاخم به معنای ناسازگاری و تمانع دو حکم، ناشی از عدم قدرت مکلف بر انجام آن است (نائینی، ۱۴۱۷، ج ۱، ص ۳۱۷). در بیان اندیشمندان تعارض اخلاقی^۱ عبارت است از بلا تکلیفی درونی برای تشخیص وظیفه اخلاقی به خاطر تعارض وظایف (اتکینسون، ۱۳۷۰، ص ۲۳)، در حالی که بر اساس ملاک و معیار نتوان یکی از طرفین را بر دیگری ترجیح داد (آرمسترانگ، ۱۳۸۲، ص ۱۳۰) و از طرفی گویی راه سوم وجود ندارد و انتخاب هر یک از آن دو به نحوی خلاف اخلاق می نماید (فرامرز قراملکی، ۱۳۸۳، ص ۲۹۵). بازی جوانمردانه احترام به قوانین نوشته شده و نانوشته چون صداقت، مراقبت، گذشت و تعالی است (International committee for fair play, 2014, p.105).

۲. رابطه اخلاق و قانون در ورزش

ورزش مترقی در متابعت از قوانین الزام آور و بازدارنده، رشد و نمو یافته است؛ قانون جامعی که ضامن سلامت رفتار ورزشکاران و دربردارنده بیشترین عدالت باشد. وسعت قوانین دربرگیرنده همه رفتارهای درست و نادرست اخلاقی نیست، بدین سبب تحقق رفتار شایسته و عادلانه در محیط ورزش در پرتو قانون و ارزش های اخلاقی امکان پذیر است. در نتیجه اخلاقی بودن تنها به معنای تبعیت از قانون نیست، مانند خودداری از حمله توسط غلامرضا تختی به زانوی آسیب دیده الکساندر مدوید^۲ در مسابقات جهانی کشتی تولیدو سال ۱۹۶۱.^۳ از سویی غیر قانونی نبودن به معنای اخلاقی بودن نیست، همچو اتلاف وقت^۴ از طرف تیمی که دارای امتیاز برتر در بازی باشد. اتلاف وقت گرچه غیر قانونی نیست، اما نوعی فریب و غیر اخلاقی است. سلامت مسابقات ورزشی در پیروی از قوانین عادلانه نوشته شده و ارزش های اخلاقی نانوشته تحقق می یابد. تومازیوس^۵ آلمانی معتقد است که الزامات اخلاقی ناظر بر وجدان شخص بوده و با هدف تأمین آرامش بر رفتار درونی اثر گذار است و قانون، تنظیم کننده روابط شخص با دیگران است و صلح بیرونی به دنبال دارد. در نتیجه وظایف اخلاقی را نمی توان با قوه قهریه بر جامعه تحمیل کرد، برخلاف وظایف قانونی که می توان آن را با جبر و قدرت بر افراد الزام و تکلیف نمود (رمضان سعد و دیگران، ۱۹۹۴، ص ۳۴). بدین سان گرچه اخلاق ناظر بر اصلاح رفتار فردی است، اما روابط افراد با یکدیگر اجتماع را تشکیل داده و در نهایت به نظم عمومی می انجامد (احسانی

1. Moral conflict

2. Aleksander medved

۳. الکساندر مدوید از بزرگترین کشتی گیران قرن بیستم می گوید: «هنگام مسابقات جهانی تولیدو، من و تختی در یک وزن مقابل هم قرار گرفتیم. زانوی من ضرب خوردگی شدید پیدا کرد. پزشک تیم باند زانو را باز کرده و مشغول تریق مسکن بود، در همین لحظه تختی که از آنجا می گذشت همه چیز را دید. یکی از مربیان به من گفت: او متوجه شده و در مسابقه به پای مصدوم تو خواهد پیچید. اما تختی اصلاً به پای مجروح دست نزد. هر دو خسته شده بودیم و باید اذعان کنم، با اینکه او هفت سال از من مسن تر بود ولی بیش از من جنبش و تحرک داشت. آن واقعه را تا آخر عمر به یاد خواهم داشت. او هرگز به هیله و نیرنگ متوسل نشد» (سجادی، ۱۳۸۶، صص ۲۰-۲۱).

4. Drawing Time

5. Thomasius

و دیگران، ۱۳۹۲، ص ۱۶۶). وظیفه ورزشکاران در مواجهه با قوانین ورزشی متابعت است و قانون همچون معیار ارزیابی درستی و یا نادرستی رفتارهاست. رفتاری که در تضاد با قوانین نیست بلکه فراتر از آن است و از نظر قانونی نهی یا الزامی ندارد، می‌تواند با معیار اخلاق ارزیابی گردد. رفتار پدرو زابالا در استتکاف از گل‌زدن، ضد قانون نبوده و از منظر قانونی نهی یا الزامی متوجه آن نیست. شناخت جایگاه رفتار پدروزابالا در علوم با تبیین و تحلیل تخصصی همان علم، کمک شایانی در حل مسئله می‌نماید. سرانجام، رفتارهایی که در عرصه ورزش جهت تحصیل پیروزی به منصفه ظهور می‌رسد، در تطابق بر قانون و اخلاق چهار حالت (احسانی و دیگران، ۱۳۹۲، صص ۱۶۸ - ۱۷۴) می‌توانند داشته باشند: الف) قانونی و اخلاقی: رقابتی که منصفانه و به دور از بی‌عدالتی باشد. در این مسابقات، پیروزی و کسب عناوین بر پایه شایستگی حقیقی استوار است و قله سلامت ورزش در این حالت قرار دارد؛ ب) غیر قانونی و غیر اخلاقی: پیروزی و کسب مقام قهرمانی که با تقلب^۱ و دوپینگ قرین گردد، فاقد اعتبار و ارزش است؛ ج) قانونی و غیر اخلاقی: در این مسابقات قانون برای جلوگیری از ضد ارزش‌ها نقشی ندارد مانند تباری دو تیم در میدان مسابقه فوتبال برای هدف خاص.^۲ گرچه این پیروزی و نتیجه مسابقه بر طبق قوانین، معتبر بوده اما در تضاد با اخلاق و فاقد ارزش است؛ د) غیر قانونی و اخلاقی: غیر قانونی به معنای ضدقانون و قانون‌شکن نیست بلکه مترادف با مفهوم بی‌قانون است (احسانی و دیگران، ۱۳۹۲، ص ۱۷۴)، مانند حرکت پدروزابالا در امتناع از گل‌زدن، که برخاسته از ارزش‌های اخلاقی و در شکل بازی جوانمردانه تجلی یافت. پدروزابالا با دیدن مصدومین در شرایطی قرار گرفت که قانون برای آن موقعیت، رفتاری در قبال افراد آسیب دیده، تعریف نکرده و گویی ساکت است، اما اخلاق فراتر از قوانین برای روابط فردی و اجتماعی، تمام رفتارها را ارزشگذاری کرده و به رفتار شایسته توصیه می‌نماید. از این رو حرکت پدروزابالا فعل اخلاقی (اخلاق جوانمردی) است و مباحث آن در حوزه علم اخلاق جای دارد.

۳. جوانمردی فراتر از قوانین

اخلاق ورزشی تنها به تبعیت از مقررات مکتوب خلاصه نمی‌گردد، بلکه توصیفی است از رفتارهای صحیح ورزشکار به منظور احترام به دیگران و توجه به عدم آسیب‌رسانی جسمانی و روانی آن‌ها (خبیری، ۱۳۸۷، ص ۲۴). گستره اخلاق ورزشی در دو حیطه بازی منصفانه و بازی جوانمردانه است. برای این دو واژه تعاریف متمایزکننده دقیقی ارائه نشده بلکه در مواردی از نظر مفهومی با یکدیگر خلط گردیده است که می‌توان با دقت نظر و تحلیل درست مفهومی این دو واژه را از یکدیگر باز شناخت. منظور از بازی منصفانه^۳ بازی محدود در چارچوب قوانین، رعایت عدالت، انصاف (پالمر، ۱۳۹۰، ص ۴۵) و احترام به حقوق دیگران است

1. Cheating

۲. در گروه چهارم مسابقات لیگ قهرمانان اروپا، از میان دو تیم لیون فرانسه و آژاکس آمستردام هلند، یکی باید به عنوان تیم دوم گروه صعود می‌کرد. در حالی که تیم آژاکس آمستردام با سه امتیاز بیشتر و تفاضل هفت گل وضعیت مطلوب‌تری داشت. تیم لیون فرانسه به دیدار تیم دیناموزاگرب کرواسی رفت، در این دیدار تیم دیناموزاگرب با تباری هفت گل دریافت کرد و سبب پیروزی تیم لیون فرانسه گردید. تیم لیون با این پیروزی سه امتیاز کسب کرد و تفاضل گل را جبران نمود و راهی دور بعد شد (احسانی و دیگران، ۱۳۹۲، ص ۱۷۳).

3. Impartial game

(لوند، ۱۳۸۸، ص ۱۶). غرض از بازی جوانمردانه، بازی فراتر از قوانین، عدالت و احترام به حقوق دیگران است و آن بازی با روحیه گذشت، ایثار و متناسب با کرامت انسانی است. از این رو، بازی جوانمردانه تجلی فضایل و کمالات انسانی در گستره ورزش جسمانی است.

اختلاف اندیشه‌ها سبب تشتت ارزش‌های اخلاقی و لحاظ آن در وضع قوانین ورزشی گردیده است، به گونه‌ای که قوانین ظرفیت گنجایش همه فضایل اخلاقی را ندارد. اجرای ارزش‌های اخلاقی که در هیئت قوانین تدوین شده‌اند، لازم بوده و رعایت آن معرف بازی منصفانه است؛ اما تبعیت از فضایل و ارزش‌هایی که فراتر از قوانین است، در حیطه مسابقات ضرورتی ندارد. ظهور ارزش‌های اخلاقی فراتر از قوانین که با میل و اراده از باورها نشأت گرفته، بیان‌گر عظمت و جوانمردی فاعل آن است. به اعتقاد راستا فریزل^۱ جوانمردی فراتر از وفاداری به مشتی اصول نوشته شده در مسابقات است (Freezell, 1986, p.13). با توجه به این که در کتب و منابع علمی، ارکانی برای بازی جوانمردانه یافت نشد، نگارنده بر آن شد تا با دقت در تعاریف گوناگون به تحصیل مؤلفه‌های اخلاق جوانمردی بپردازد. این مؤلفه‌ها را می‌توان چنین برشمرد: ۱) رفتاری که برگرفته از ارزش‌های اخلاقی باشد؛ ۲) انتخاب آن با اختیار و اراده مقرون گردد؛ ۳) فراتر از قوانین و قواعد بازی است؛ ۴) منافع شخصی و مادی در آن لحاظ نگردد؛ ۵) برخاسته از احترام و حفظ کرامت انسانی باشد؛ ۶) غایت در آن برتر از پیروزی در مسابقه است؛ ۷) برتر از عدالت و بازی منصفانه است؛ ۸) انگیزه در آن کمک کردن به دیگران است و رگه‌هایی از دیگرگروی در آن نهفته است.

تبیین رفتار پدرو زابالا در آن موقعیت و شرایط حساس، سبب دست‌یابی به نگرش او در گزینش ارزش‌های اخلاقی است. ورزشکاران و تیم‌ها به عنوان نمایندگان ورزشی کشورشان جهت کسب منافع و افتخار به میدین ورزشی اعزام می‌گردند. هنگامی که تیمی برای کسب عنوان و امتیاز به عرصه مسابقات قدم نهاد، انتظار می‌رود تمام اعضا برای پیروزی نهایت توان و تلاش خود را به کار بندند. نقش پدرو زابالا به عنوان هافبک راست تیم سابادل، تبدیل موقعیت به گل است و تخلف از آن ناقض نقش و هدر رفت تلاش هم‌رهان در بازی است. لحظه‌ای که او با صحنه تصادم شدید دو ورزشکار مواجه شد، براساس رأی و نظر شخصی خود به جای گل زدن، توپ را به خارج از زمین فرستاد. این تصمیم فراتر از قوانین و برگرفته از آموزه‌های اخلاق جوانمردی است. گرچه تقدم نظر شخصی در یک فعالیت جمعی، به معنای خودرأیی و نادیده انگاشتن سایر نظرات است، هر چند نظر، صائب و بی‌نقص باشد. از طرفی پدرو زابالا یک انسان است و در رفتاری که منصوب به اوست، باید بتواند براساس تشخیص خود، آزادانه تصمیم بگیرد. عدم توجه به این سویه از بایستگی، به معنای سلب حق انتخاب از افراد است. از این رو پیچیدگی موقعیت پدرو زابالا ارزیابی رفتار و تصمیم او را با تعارض و ابهام روبرو کرده است.

۴. ورزش و ارزش اخلاقی

در نگاه مدرن امروزی کسب عناوین و منافع در عرصه ورزش از راه‌های ترفیع جایگاه فرهنگی و اعتبار سیاسی در جامعه است.

جهت تعدیل این اندیشه نهضت المپیزم هدف خود را بنای جامعه‌ای صلح‌آمیز با حفظ ارزش‌های والای اخلاقی در خدمت رشد و تعالی انسان معرفی کرده است (International Olympic Committee, 2013, pp.1-105). اولین بار دی‌آگوستینوی^۱ فیلسوف^۲ شرح داد که قوانین ورزشی نانوشته یک بازی مجموعه‌ای غیررسمی از کنوانسیون‌های ضمنی است که مشخص می‌کند چگونه قوانین آن بازی در شرایط خاص اجرا شود (D' Agostino, 1981, pp.7-18). براین پایه اخلاقیات اهمیت بازی و ارزش بُرد را رقم زده و نادیده انگاشتن آن سبب موجه شدن تحصیل عناوین و منافع از هر راهی می‌نماید؛ در نتیجه غایت ورزش در مسیر نادرست دیگری قرار خواهد گرفت. «هرچند پول، فساد و خشونت در رشته‌های ورزشی پدیده‌ای نوظهور نیست، اما در چند دهه اخیر تشدید شده طوری که ممکن است خطر نابودی فرهنگ ورزشی را در پی داشته باشد» (Boxill, 2003, p.372). در اندیشه علمای اسلام انسان حقیقتی مرکب از وجود مادی و معنوی است و در ارزش‌گذاری افعال باید هر دو جنبه را لحاظ کرد. ارزش‌ها صرفاً در امور مادی این جهانی خلاصه نشده بلکه با توجه به هدف اصلی یعنی نیل به مقام والای انسانیت تعریف شده‌اند. از منظر اندیشمندان اسلامی ورزشی ارزشمند است که علاوه بر تقویت جسم، تعالی روح و کرامت انسانی را به دنبال داشته باشد. تعالی روح با استمداد از ارزش‌های اخلاقی و فضایل انسانی میسر است. در این نگره مسابقات ورزشی، میدانی برای رشد و تعالی انسان با تجلی ارزش‌های اخلاقی در رفتار است و هر یک از ورزشکاران سعی دارند با تمسک به روش درست کسب افتخار و منافع نمایند؛ اما ورزشی که تهی از ارزش‌های اخلاقی باشد، عرصه مسابقات را میدان جنگ، رقیب را دشمن و جنگجو جلوه می‌نماید. آن‌گاه در این رزمگاه هدف منحصر در پیروزی و کسب عناوین با هر وسیله مقلدور چون فریب یا حتی مرگ رقیب است. ارزش‌های اخلاقی ضامن سلامت ورزش و جسم ورزشکار است، به‌گونه‌ای که نتیجه فقدان آن مسابقاتی چون کشتی کج مرگبار در قفس است.

۵. عرضه اخلاق جوانمردی بر نظریات هنجاری

ورزشکار با وقوع تعارضات اخلاقی در حیطه مسابقات ورزشی ناگزیر از انتخاب یک طرف تعارض است. همیشه گزینش ساده نیست؛ زیرا ممکن است یک موقعیت دربردارنده عناوین متعدد اخلاقی باشد و عملی که از یک جهت اخلاقی و مجاز است از جهت دیگر نادرست و غیر اخلاقی بنماید. معیار کلی اخلاقی^۳ با تبیین قواعد و اصول حاکم بر افعال اخلاقی در اخلاق هنجاری به دست می‌آید. انتخاب درست نیازمند به معیار ارزش‌گذاری است و ارزش‌گذاری فعل اخلاقی بسته به این است که خیر چه کسانی باید دنبال شود. براین اساس با بررسی سه دیدگاه مهم اخلاق هنجاری، همچو خودگروی^۴، سودگروی^۵ و دیگرگروی^۶ از

1. D' Agostino

۲. فرد داگوستینو استاد دانشگاه کوئینزلند استرالیا است.

3. Issues of moral theory

4. egoism

5. Utilitarianism

6. altruism

نظریات غایت‌گرایانه به تعارضات اخلاق ورزشی پرداخته تا بهترین ره‌آورد تحت عنوان قانون کلی برگزیده شود.^۱

الف) خودگروی فعلی را اخلاقی می‌خواند که بیشترین خیر را برای فاعل ایجاد نماید و توصیه می‌کند که هرکسی باید به دنبال خیر خودش باشد.^۲ در این نگره فقط عملی درست است که به سود پدر و زابالا باشد (پالمر، ۱۳۸۸، ص ۲۰) و بیشترین سود و خیر را برای او ایجاد نماید (فرانکنا، ۱۳۹۲، ص ۴۷)؛ اما سؤال مهم این است که بیشترین خیر در لذت و کسب منافع حاصل از پیروزی در گل‌زدن است یا در تبعیت از ارزش‌ها و تقدم اخلاق جوانمردی؟ پدر و زابالا چگونه باید مقدار ارزش هر کدام را محاسبه نماید؟ (هولمز، ۱۳۸۵، صص ۱۴۵-۱۴۲) این اندیشه در ارائه معیار درست ارزشگذاری ناتوان بوده و گویا دلبخواهی است (ریچلز، ۱۳۹۲، ص ۵۰). توصیه به در نظر گرفتن منافع خویش سبب تناقض درونی و عدم تعمیم‌پذیری شده است (پالمر، ۱۳۸۸، ص ۸۰). میل نیکی به دیگران از کنش‌های فطری انسان است که در تعارض با تفکر خودگروی است، چنان‌که در رفتار پدر و زابالا تجلی یافت. در این میان او به دنبال هیچ منفعتی برای خود نبوده است، حتی لذت ناشی از درک لذت دیگران. با تبعیت از این نگره دیگر جایی برای مشورت و قضاوت درباره درستی یا نادرستی انتخاب و رفتار پدر و زابالا نخواهد ماند (فرانکنا، ۱۳۹۲، صص ۵۸-۵۴) و توجیهی قانع‌کننده بر نادیده گرفتن منافع تیم توسط او ندارد. این نظریه در عبور از تعارض به تهایی راه‌گشا نیست.

ب) سودگروی با پذیرش اصل سود به عنوان مبنای اخلاق (Bentham, 1988, p. 14)، قواعدی را صواب دانسته که منجر به بیشترین غلبه خیر بر شر در کل جهان باشد^۳ (فرانکنا، ۱۳۹۲، ص ۴۸؛ هولمز، ۱۳۸۵، ص ۲۸۳). حرکت پدر و زابالا دارای خیر و شر است، خیر از این جهت که مطابق با اصول ارزش‌های اخلاقی بوده و شر از این جهت که منافع و زحمات تیم نادیده انگاشته شده است؛ اما چگونه می‌توان تشخیص داد کدام طرف تعارض (کسب منافع و یا اخلاق جوانمردی) دارای خیر بیشتر است تا آن را درست بدانیم؟ در چگونگی محاسبه سودها و اینکه سود باید برای تمام افراد باشد یا گروه خاص و ذینفعان (Lafollette, 2013, p. 55) توافقی نیست و همچنین توزیع عادلانه آن غیر عملی است و روش معین برای قواعدی که بیشترین سود را در پی داشته باشد ندارد (فرانکنا، ۱۳۹۲، صص ۱۰۳-۸۹). این ملاک متقاعدکننده نیست؛ زیرا در دو عملی که میزان غلبه خیر بر شر یکسان است، ولی یک طرف با امری خلاف اخلاق قرین گردد، در نگاه سودگرا هر دو طرف به یک اندازه درستند؛ اما واضح است که این دو مساوی نیستند. فرض کنید کسب منافع و اخلاق جوانمردی به یک اندازه سود دارند، ولی اخلاق جوانمردی قرین با تبانی باشد، سودگرا هر دو طرف را دارای ارزش اخلاقی دانسته و حال آن‌که چنین نیست. اگر مطابق اصل سودگروی گل‌زدن و عدم توجه به حال افراد دارای سود حداکثری و انتخابی درست باشد، آن‌گاه پدر و زابالا باید اصول اخلاقی خویش را نادیده بگیرد (Williams, 1973, pp. 100-110) و بخشی از انگیزه‌ها و ارزش‌ها در اخلاق فردی تعطیل می‌گردد (مصباح یزدی، ۱۳۸۷، ص ۲۰۰).

۱. عمل‌گرایان از ارائه قوانین و معیار کلی ارزشگذاری برای تشخیص ثواب و خطا محرومند و در هر موقعیت جزئی به تعیین ارزش اخلاقی اقدام می‌نمایند (هولمز، ۱۳۸۹، ص ۵۰) لذا از بحث خارج‌اند.

۲. اپیکور (۳۴۱-۲۷۰ ق م)، هابز (۱۶۷۹-۱۵۸۸ م) و نیچه (۱۹۰۰-۱۸۴۴ م) از طرفداران این نظریه هستند.

۳. جرمی بنتام (۱۷۴۷-۱۸۳۲ م)، جان استوارت میل (۱۸۰۶-۱۸۷۳ م) و جرج ادوارد مور (۱۸۷۳-۱۹۵۸ م) از مدافعان این نگره‌اند.

ج) دیگرگروی که برپایه محبت در سرشت انسان، به دنبال سود دیگران است،^۱ رفتاری را درست می‌خواند که بیشترین خیر دیگران (غیر از خودش) را فراهم آورد و این اندیشه با اصل نیکوکاری کامل گردید (فرانکنا، ۱۳۹۲، ص ۱۱۱). در بازی جوانمردانه به سبب رفتارهایی که به خیر و رفاه دیگران منتهی می‌شود، رگه‌هایی از دیگرگروی در آن مشهود است (اسلامی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۴۲۷). در چنین شرایطی پدر و زابالا با انگیزه نوع دوستی باید به دنبال عمل یا قاعده‌ای باشد که بیشترین غلبه خیر بر شر را برای گروهی خاص ایجاد نماید (فرانکنا، ۱۳۹۲، ص ۴۹). تشخیص وظیفه بسته به تبیین دو مسئله است: ۱) غلبه خیر بر شر با گل زدن است یا با ارسال توپ به خارج زمین؟ ۲) مرجع بیشترین خیر، تیم خودش است و یا دو نفری که بیهوش روی زمین افتاده‌اند؟ اگر پدر و زابالا گل بزنند منافع و خیر هم تیمی‌هایش (دیگران) را لحاظ کرده است، اما ارزش‌های اخلاقی و نیکی به دیگران (مصدومین) بنابر اصل نیکوکاری نادیده انگاشته شده است و اگر گل نزنند و خیر مصدومین (دیگران) را ملاک قرار دهد بنابر اصل نیکوکاری از رساندن خیر و نیکی به هم تیمی‌هایش (دیگران) تخلف کرده است و نادیده انگاشتن منافع هم تیمی‌ها (دیگران) شر و آسیب است. خودگرا تفسیر روشنی از این اصول نداشته و وظیفه فاعل اخلاقی در ارزشگذاری افعال، قرین با ابهام است. به اضافه اینکه در این نگره گویا اخلاق منحصر در مسائل اجتماعی معنا شده است و دربرگیرنده خیر و مسائل فردی نیست. سرانجام با بررسی سه دیدگاه اخلاق هنجاری خودگروی، سودگروی و دیگرگروی در تعارض اخلاق جوانمردی با منافع به راه‌کار جامع و عاری از نقص دست نیافتیم و چنان می‌نماید که این نظریات در محاسبه و تشخیص خیر بیشتر و در نتیجه ارائه معیار درست ارزشگذاری دارای اشکالاتی چون تناقض درونی، عدم تعمیم‌پذیری، ابهام اصول اخلاقی و نادیده گرفتن اخلاق فردی هستند؛ لذا باید راه‌کار دیگری بررسی گردد.

۶. تبیین تعارض اخلاقی، تراحم اصولی

در میان علمای اسلام جهت خروج از تحیر و تعیین وظیفه، قواعدی به عنوان ابزار شناخت و استنباط تحت عنوان علم اصول تدوین شده است. آنچه در اخلاق هنجاری با عنوان «تعارض اخلاقی» از آن یاد شد، در عرضه بر علم اصول، بیشترین قرابت را با بحث «تراحم اصولی» دارد. «لو كان المقتضى للحجیه فی کل واحد من المتعارضین لكان التعارض بینهما من تراحم الواجبین فیما اذا كانا مؤدیین الی وجوب الضدین أو لزوم المتناقضین» (آخوند خراسانی، ۱۴۲۴، ص ۴۹۹)؛ زیرا بخشی از مباحث تعارض اخلاقی همانند تراحم اصولی، مرتبط با انتخاب موضع و انجام فعل از سوی فاعل اخلاقی و یا مکلف است. قواعد «تراحم» در مباحث «تعادل و تراجم» طرح شده است و مباحث آن تحت عنوان «تعارض الأدله و الأمارات» در علم اصول جای دارد. جهت بررسی تعارض اخلاقی (تراحم اصولی) نخست باید پیچیدگی‌های مسئله منقح گردد؛ سپس برای خروج از تحیر تراحم با تحصیل مرجحات و تعیین درجه الزام هر کدام، الزام مهم مقدم و به عنوان وظیفه فاعل اخلاقی معرفی گردد.

هنگامی که پدر و زابالا در موقعیت گل‌زنی قرار گرفت، با دیدن مصدومین دو الزام غیر قابل جمع متوجه او گردید. کدام یک از

۱. فیلسوفان طرفدار این نظریه دیوید هیوم (۱۷۱۱-۱۷۷۶)، آدام اسمیت (۱۷۲۳-۱۷۹۰) و آگوست کنت (۱۷۹۸-۱۸۵۷) می‌باشند.

الزام‌ها اهم و وظیفه اوست؟ تعیین وظیفه نیازمند بررسی ادله مخالفان و موافقان حرکت پدرو زابالا است.

الف) دلایل مخالفان: الزام به کسب منافع ایجاب می‌نماید که پدرو زابالا باید گل بزند، زیرا: (۱) گل‌زدن او مطابق با قوانین ورزشی و حرکت عادلانه است؛ (۲) او در نقش هافبک حق انتخاب دیگری ندارد و هر انتخاب دیگری در تضاد با اهداف تیم و مسابقه است؛ (۳) براساس قوانین فوتبال تشخیص توقف یا ادامه جریان بازی به داوران مسابقه محول شده است و بازیکنان اجازه دخالت ندارند؛ زیرا ممکن است قصد فریب و یا تمارض در میان باشد؛ (۴) گل‌زدن در آن شرایط چیزی را تغییر نداده و ثمره‌ای به حال مصدومین ندارد؛ (۵) استتکاف از گل‌زدن توسط پدرو زابالا به معنای تحمیل باورها و نظرات شخصی در امور جمعی و تیم است که امری نادرست می‌نماید. ابتناء گل‌زدن با این توجیهاات معقول و منصفانه است.

ب) دلایل موافقان: الزامات اخلاقی ایجاب می‌نماید که پدرو زابالا با گل‌زدن به مصدومین توجه نماید، زیرا: (۱) پدرو زابالا گرچه در نقش هافبک در میدان مسابقه ظاهر شد، اما او یک انسان با اعتقادات و باورهاست و مسئول رفتاری است که برمی‌گزیند. از این‌رو انتظار می‌رود بتواند آزادانه و براساس تشخیص خود تصمیم بگیرد. اختیار در برگزیدن الزامات و یا اخلاقی زیستن انتظاری معقول و موجه است. (۲) پیروزی و کسب منافع هنگامی ارزشمند است که بازی منصفانه باشد. از اصول بازی منصفانه بازی در شرایط برابر و یکسان است. با مصدوم شدن دو ورزشکار از تیم مقابل، اصل برابری و تساوی در دو تیم از میان رفته است؛ لذا پدرو زابالا ادامه بازی و تحصیل چنین گلی را فاقد انصاف و ارزش دانسته و توپ را به خارج زمین می‌فرستد. (۳) پدرو زابالا زودتر از داوران متوجه حادثه شد و برای التقاط داوران و رسیدگی سریع‌تر کادر پزشکی به حال مصدومان با ارسال توپ به خارج زمین، بازی را متوقف نمود؛ زیرا توجه به سلامتی و حال افراد مهمتر از کسب منافع است. پدرو زابالا ورزش را میدان جنگ و حریفان را جنگ‌جو نمی‌پندارد، بلکه مسابقات را صحنه‌ای برای رقابت اجتماعی و فرهنگی دیده که در چهارچوب قوانین و ارزش‌های اخلاقی است و سلامتی افراد به خطر نمی‌افتد. (۴) رتبه اخلاق ارزشمندتر و اولی بر قانون است. قوانینی که بدون لحاظ ارزش‌های اخلاقی جعل گردد، اغلب غیر منصفانه و فاقد اعتبار است. از این‌رو گل‌زدن پدرو زابالا فعل اخلاقی و اولی بر قوانین ورزشی است. بررسی و تحلیل ادله موافقان و مخالفان حرکت پدرو زابالا نیازمند تعمیق در اندیشه اسلامی است.

۷. رویکرد علمای اسلام در حل تعارضات اخلاقی

در اندیشه اسلامی اعتقاد به حیات اُخروی سبب‌گردیده تا معیار ارزشگذاری افعال از نظام این جهانی فراتر رود و ملاحظاتی چون اخلاق جوانمردی، معادلات تصمیم‌گیری را تغییر دهد. از نگاه باورمندان به دین، غایت در ورزش فراتر از کسب منافع و عنوان‌هاست که همانا تعالی روح به واسطه ارزش‌های اخلاقی است. ورزش قهرمانی مقتضی الزام بر قوانین است. پدرو زابالا براساس وظایف شغلی باید در چارچوب قوانین رفتار خود را سامان بخشد. از دیگر سوی در قوانین همه‌زوایای ارزش‌های اخلاقی لحاظ نشده و حال آن‌که جایگاه و نقش ارزش‌های اخلاقی در قوانین مهم‌تر است. پدرو زابالا با اعراض از گل‌زدن فراتر از قوانین ورزشی حرکت کرد و با تمسک به قواعد ارزش‌های اخلاقی نانوشته به بازی جوانمردانه روی آورد. حال سؤال این است که وظیفه و الزام اخلاقی پدرو زابالا تبعیت از قوانین است یا روی آوردن به بازی جوانمردانه؟ با بررسی و تحلیل عقلی در حوزه علم اصول

می‌توان معین کرد که کدام الزام وظیفه فاعل اخلاقی است تا آن را برگزیند. بنابر قواعد اصولی تراجیح در بحث تراحم:

الف) عقل در دوران امر بین اهم و مهم، حکم به تقدّم اهم می‌نماید: «كُونُ أَحَدِ الْمُتَزَاهِمِينَ أَهْمٌ مِنَ الْآخَرَ، فَيَجِبُ تَقْدِيمُ الْأَهْمِ عَلَى الْمُهِمِّ بِحُكْمِ الْعَقْلِ» (الواعظ، ۱۴۲۰، ج ۳، ص ۳۶۱). زیرا تقدیم وظیفه مهم بر اهم، موجب تفویت مصلحت و قبیح است: «التَّرْجِيحُ بِالْمُرَجَّحِ بِمَعْنَى بِلَاعِلَةٍ مُحَالٍّ وَبِمَعْنَى بِلَادَاعٍ عَقْلَانِيٍّ قَبِيحٍ». (آخوند خراسانی، ۱۴۲۴، ص ۵۰۷) وظیفه شغلی پدر و زابالا در نقش هافبک تیم برای او تعهد کاری ایجاد می‌نماید تا نهایت تلاش خود را در به ثمر رساندن گل به کار بندد. استتکاف پدر و زابالا از گل زدن به دلیل اخلاق جوانمردی به معنای بدعهدی و تخطی از وظیفه شغلی است. در تراحم انجام وظیفه با اخلاق جوانمردی، انجام وظیفه شغلی اهم است و باید مقدم گردد؛ از این رو وظیفه پدر و زابالا این است که گل را به ثمر برساند.

ب) اولویت دفع مفسده بر جلب منفعت از دیگر قواعد تراحم است (آخوند خراسانی، ۱۴۲۴، ص ۲۱۴؛ فاضل تونی، ۱۴۱۲، ص ۹۷؛ روحانی، ۱۴۱۲، ج ۲، ص ۱۹۸). ابتدای آن روایت «اجْتِنَابُ السَّيِّئَاتِ أَوْلَى مِنْ إِكْتِسَابِ الْحَسَنَاتِ» است (لیثی واسطی، ۱۳۷۶، ص ۱۲۵)؛ زیرا دفع مفسده مهم تر از جلب منفعت و مقدم بر آن است. قصور پدر و زابالا در گل زدن به جهت نادیده انگاشتن منافع تیم، اضرار و مفسده به دنبال دارد و از سویی منفعت گل نزدن به سبب اخلاق جوانمردی تبعیت از ارزش های اخلاقی است. در تراحم دفع مفسده با جلب منفعت و وظیفه پدر و زابالا این است که با گل زدن دفع مفسده نماید. به اضافه این که پدر و زابالا به عنوان هافبک تیم سابلد موظف است از هر موقعیتی برای گل زدن استفاده نماید. با توجه به این که او با اختیار و اراده از این وظیفه سرباز زد، آیا مسئولین تیم سابلد در بارسلون اسپانیا به اتهام قصور در وظیفه، اجازه مؤاخذه پدر و زابالا را دارند؟ جواب مثبت نشانه مفسده آمیز بودن رفتار پدر و زابالا است و در برابر پاسخ منفی، باید به دنبال ادله محکمه پسند این رفتار برآمد. از آن جایی که در قوانین ورزشی مؤید و مجوزی بر رفتار پدر و زابالا ذکر نشده است، می‌توان به هرگونه توجیه و تبیینی با دیده تردید نگریست و این رفتار را قصور در وظیفه و نادرست خواند. گرچه پدر و زابالا به سبب این رفتار جوانمردی بازخواست و محکوم نشد اما محکوم نشدن، دلیل بر درستی و جواز بر چنین رفتارهایی نیست. مخفی نماند که هردو تیم از یک کشور بوده و این امر از حساسیت نتیجه بازی می‌کاهد. از این رو پدر و زابالا بدون مجوز قانونی از وظیفه خود استتکاف کرد و این مفسده است و طبق قاعده، دفع مفسده اهم و اولی بر جلب منفعت است.

تنها توجیه درست انگاری رفتار پدر و زابالا در آن زمان و شرایط، تشخیص غیر منصفانه بودن ادامه بازی است؛ زیرا در شرایطی که رقبا در اثر حادثه غیر اختیاری مصدوم شده‌اند و موازنه قدرت و برابری فروپاشیده است، صدق بازی منصفانه نادرست می‌نماید. پیش گام شدن پدر و زابالا در توقف بازی، نشانه گزینش معیار ارزشگذاری او بر پایه بازی جوانمردانه است. تشویق تماشاگران و به نیکی یادکردن از آن رفتار در حافظه تاریخ ثابت کرد که بازی پدر و زابالا فراتر از قانون، جوانمردانه و البته غیر متعارف بوده است. این بدان معنا نیست که گل نزدن وظیفه و الزام اخلاقی برای پدر و زابالا باشد، بلکه لطف و احسان غیر ضروری نسبت به مصدومان و تیم مقابل است. از این رو نمی‌توان رفتار پدر و زابالا را به عنوان وظیفه و الزام اخلاقی در موقعیت های مشابه به دیگران توصیه کرد. ورزشکاران اجازه ندارند در موقعیت های مشابه با تکیه بر ارزش های اخلاقی و بازی جوانمردانه، اعمال نظر کرده و منافع تیم

و یا کشور خود را نادیده انگارند؛ اما اگر جامعه ورزشی و مردم کشوری پذیرای چنین ایثار و گذشتی باشند، آن‌گاه می‌توان رفتار پدر و زابالا را به عنوان وظیفه اخلاقی توصیه و حتی قانونی کرد.

اشکالی که در اینجا به نظر می‌رسد این است که در معیار ارزشگذاری افعال، رتبه اخلاق برتر و مقدم بر قانون است و با معیار اخلاق، قوانین سامان می‌یابد. از سوی دیگر قوانین ارزش‌های اخلاقی را در افعال خارجی عینیت می‌بخشد. به چه دلیل در ارزشگذاری رفتار پدر و زابالا بیان شد که وظیفه او گل زدن است نه جوانمردی برخاسته از ارزش‌های اخلاقی؛ چنان‌که موافقان رفتار پدر و زابالا بدان استناد کردند؟ در پاسخ می‌توان گفت: شکی در ارزشمندی و اولویت فعل اخلاقی بر فعل قانونی نیست، بلکه مسئله در تشخیص وظیفه اخلاقی درست است. گل زدن پدر و زابالا برخاسته از اخلاق جوانمردی، موجب نادیده انگاشتن وظایف شغلی و منافع تیم است و این رفتار گرچه فعل اخلاقی است، اما وظیفه اخلاقی نیست. فردی که عمداً دیگری را به قتل برساند براساس حکم الهی و قانونی، اولیاء دم اجازه قصاص دارند. از دیگر سوی ارزش‌های اخلاقی توصیه به عفو و گذشت نموده است. اولیاء دم قاتل را بخشیده و از اجرای حکم قصاص صرف نظر کردند؛ این بخشش، فعل اخلاقی است نه وظیفه اخلاقی. از این رو نمی‌توان در موارد مشابه آن را به عنوان وظیفه اخلاقی بر دیگران الزام نمود. سرانجام گل زدن پدر و زابالا رفتار قانونی، عادلانه و حق اوست که براساس وظیفه شغلی متعهد به آن است. درحالی که استتکاف از گل زدن با تکیه بر ارزش‌های اخلاقی، احسان، روش جوانمردی و فراتر از قوانین است.

نتیجه‌گیری

همان‌طور که بیان شد در تعارض اخلاق جوانمردی با منافع، در مصداق رفتار پدر و زابالا از منظر خودگرایی، سودگرایی و دیگرگرایی به راه‌کار جامع و عاری از نقص دست یافته نشد و چنان می‌نماید که این نگره‌ها در محاسبه و تشخیص خیر بیشتر و در نتیجه ارائه معیار درست ارزشگذاری دارای اشکالاتی‌اند. از این رو تعارض اخلاق جوانمردی با منافع از منظر علمای اسلام در مبحث تراحم اصولی بررسی گردید. با تحصیل مرجحات و تعیین درجه الزام طرفین تعارض، ادله موافقان و مخالفان حرکت پدر و زابالا؛ ارزیابی و الزام مهم به عنوان وظیفه فاعل اخلاقی برگزیده شد.

براساس قواعد اصولی تراحم، الف) در دوران امر بین مهم و مهم، مهم مقدم است. وظایف شغلی و منافع تیم مهمتر از اخلاق جوانمردی است. از این رو وظیفه پدر و زابالا این است که گل را به ثمر برساند. ب) اولویت دفع مفسده بر جلب منفعت از دیگر قواعد تراحم است. قصور در گل زدن مفسده‌اضرار به دنبال دارد و گل زدن منفعت‌آرزشی دارد، وظیفه پدر و زابالا این است که با گل زدن، دفع مفسده نماید. به اضافه اینکه جواز مؤاخذة پدر و زابالا توسط مسئولین بارسلون به علت قصور در وظیفه، دلیل دیگری بر مفسده‌آمیز بودن رفتار اوست؛ زیرا در قوانین ورزشی مجوزی بر آن یافت نشد.

تنها توجیه درست‌انگاری رفتار پدر و زابالا غیر منصفانه بودن ادامه بازی به دلیل فروپاشی موازنه قدرت است؛ اما این بدان معنا نیست که گل زدن وظیفه و الزام اخلاقی برای پدر و زابالا باشد، بلکه لطف و احسان غیر ضروری نسبت به تیم مقابل است. از این رو

نمی‌توان رفتار او را به عنوان وظیفه اخلاقی در موقعیت‌های مشابه به دیگران توصیه کرد؛ مگر این‌که جامعه ورزشی و مردم آن کشور، پذیرای چنین ایثار و گذشتی باشند.

اشکال برتری اخلاق بر قانون، با تشخیص صحیح وظیفه اخلاقی توجیه پذیر است. گل زدن پدروزابالا موجب نادیده انگاشتن وظایف و منافع تیم است و این رفتار، فعل اخلاقی است نه وظیفه اخلاقی، مانند: بخشش قاتل توسط اولیاء دم. سرانجام گل زدن پدروزابالا رفتار قانونی و وظیفه شغلی اوست؛ درحالی که استنکاف از گل زدن، احسان، روش جوانمردی و فراتر از قوانین و غیر ضروری است.

منابع

- ابن منظور، محمد بن مكرم. (۱۴۱۴). *لسان العرب*. بيروت: الناشر دار التراث العربی، جلد چهار، چاپ سوم.
- اتکینسون، آر. اف. (۱۳۷۰). *فلسفه اخلاق*. ترجمه: سهراب علوی نیا. تهران: مرکز ترجمه و نشر کتاب.
- احسانی، محمد؛ شجاع، رضا. (۱۳۹۲). *اخلاق در ورزش با رویکرد فلسفی*. تهران: پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- اسلامی، محمد تقی و دیگران. (۱۳۸۹). *اخلاق کاربردی چالش‌ها و کاوش‌های نوین در اخلاق عملی*. قم: پژوهشگاه فرهنگ و علوم اسلامی، چاپ سوم.
- آخوند خراسانی، محمد کاظم. (۱۴۲۴ق). *کفایه الاصول*. قم: مؤسسه النشر الإسلامی، الطبعة الثامنة.
- آرمسترانگ، والتر سینت. (۱۳۸۲). «معضلات اخلاقی». ترجمه: احمد حسین شریفی. قم: مؤسسه امام خمینی. در مجموعه مقالات فلسفه اخلاق برگرفته از *دائرة المعارف بکر، گروهی از مترجمان*.
- پالمر، مایکل. (۱۳۹۰). *مسائل اخلاقی*. ترجمه: علی رضا آل بویه. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) و پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- تاج بخش، علی. (۱۳۹۵). *اخلاق در ورزش*. قم: دفتر نشر معارف، چاپ اول.
- خیبری، محمد. (۱۳۸۷). *کاربردهای روانشناسی در مربیگری فوتبال، با رویکرد اخلاق ورزشی*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- رمضان سعد، ابوالسعود؛ نیل ابراهیم. (۱۹۹۴). *مبایده القانون المصری و البنانی*، بیروت: دارالجامعیه.
- روحانی، محمد صادق. (۱۴۱۲). *زبده الاصول*. قم: مؤسسه امام صادق ۷.
- ریچلز، جیمز. (۱۳۹۲). *عناصر فلسفه اخلاق*. ترجمه: محمود فتحعلی و علیرضا آل بویه. قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- الزبیدی، سید مرتضی. (۱۴۱۴). *تاج العروس من جواهر القاموس*. بیروت: دارالفکر، چاپ اول.
- سجادی، نصرالله. (۱۳۸۶). *پهلوان زندگی، پهلوان جهان*. تهران: فدراسیون بین‌المللی ورزش‌های زورخانه‌ای. کمیته ملی المپیک جمهوری اسلامی ایران.
- فاضل تونی، محمد حسین. (۱۴۱۲). *الوافیه فی الاصول الفقهیه*. تحقیق: محمد حسین رضوی. قم: مؤسسه اسماعیلیان، مجمع فکر اسلامی.
- فرامرز قراملکی، احد. (۱۳۹۷). *اخلاق حرفه‌ای*. تهران: انتشارات مجنون، چاپ دوازدهم.
- فرانکنا، ویلیام کی. (۱۳۹۲). *فلسفه اخلاق*. ترجمه: هادی صادقی. قم: انتشارات طه.
- لوند، زیگموند. (۱۳۸۸). *اخلاق و بازی جوانمردانه در ورزش*. ترجمه: کریم صالح زاده. تهران: انتشارات دنیای حرکت.
- لیثی واسطی، علی بن محمد. (۱۳۷۶). *عیون الحکم و المواعظ*. تصحیح: حسین حسینی بیرجندی. قم: دارالحدیث.
- مصباح یزدی، محمد تقی. (۱۳۸۷). *اخلاق در قرآن*. تحقیق و نگارش محمد حسین اسکندری. قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، چاپ ششم.
- نائینی، محمد حسین. (۱۴۱۷). *فوائد الاصول*. قم: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ ششم.

الواعظ، السيد محمد سرور. (۱۴۲۰ق). *مصباح الاصول*. قم: مكتبة الداوری.
هولمز، رابرت ال. (۱۳۸۵). *مبانی فلسفه اخلاق*. ترجمه: مسعود علیا. تهران: ققنوس.

Bentham, Jeremy. (1998). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Prometheus Books

Boxill, Jan. (2003). *The Ethics of Competition. Sport Ethics*. Publisher: (First Edition). Blackwell.

D' Agostino, F. (1981). "The Ethos of Games". *Journal of the philosophy of sport*, 8(2): 7-18

Freezell, R. (1986). "Sportsmanship". *Journal of the Philosophy of Sport*, 13(3): 1-13.

Feldman, L. B. (1986). *A review of Harris and Coltheart's Language Processing in Children and Adults*. language and speech.

International Committee for fair play. (2014). *The Essence of Fair Play*. Available at: <http://www.fairplayinternational.org/fair-play/the-essence-of-fair-play>. VDFEO7CUeSP.

International Olympic Committee. (2013). *Olympic Charter*. Published by the International Olympic Committee, pp.1-105.

Lafollette, Hugh. (2013). "Egoism" in *The International Encyclopedia of Ethics*, by Richard Fumerton, volume III, Wiley Blackwell.

Lemmon, Edward J. (1962). "Moral Dilemmas" in: *The Philosophical Review*, 71 (2): 139-158.

Williams, Bernard. (1966). "Consistency and Realism". *Proceedings of the Aristotelian Society*, London, England, Supp 40 (1):1- 22.

Williams, Bernard. (1973). *Problems of the Self*. Cambridge University press.